

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om Meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget Gennemførelse af Fællesskabets Lissabon-program: Fremme af iværksættertankegangen gennem uddannelse og læring

KOM(2006) 33 endelig

(2006/C 309/23)

Kommissionen besluttede den 5. april 2006 under henvisning til EF-traktatens artikel 262 at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om det ovennævnte emne.

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Beskæftigelse, Sociale og Arbejdsmarkeds-mæssige Spørgsmål og Borgerrettigheder, som udpegede Ingrid Jerneck til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 2. juni 2006.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 428. plenarforsamling den 5.-6. juli 2006, mødet den 6. juli, følgende udtalelse med 122 stemmer for, 16 imod og 10 hverken for eller imod:

Hovedpunkterne i EØSU's udtalelse

Iværksætterånd er enen til at føre idéer ud i livet. Iværksætterkurser fremmer innovation, kreativitet og selvtillid. Fremme af iværksættertankegangen gennem uddannelse og læring indebærer følgende:

- En tidlig start, idet grundlaget for iværksætteruddannelsen lægges allerede i grundskolen
- Supplerende iværksætterprogrammer inden for rammerne af de nationale læreplaner lige fra grundskolen til de videregående uddannelser
- Positivt og effektivt samarbejde mellem skoler/universiteter og virksomheder
- Lærernes engagement gavner også deres egen personlige udvikling
- Både arbejdsgivere og arbejdstagere bør inddrages i udarbejdelsen af programmer for iværksætteruddannelse
- Civilsamfundet bør være stærkt engageret og repræsenteret i læringsprocessen
- For at fremme ligestilling mellem mænd og kvinder bør der i skoleundervisningen tages hensyn til kvindelige iværksætteres betydning
- Iværksætterånden bør i lige så høj grad fremmes blandt handicappede
- Det er vigtigt at udveksle god praksis, og udviklingen kan overvåges via årlige statuskonferencer, som afholdes af Kommissionen
- Medieaktiviteter og det billede at erhvervslivet, som de formidler, er vigtige
- En »iværksættertrappe« er én blandt en række modeller, der kan anvendes i medlemsstaterne
- Det er vigtigt at skabe kvikskranker for at fremme oprettelsen af virksomheder
- Lancering af et »Europæisk Iværksætterår« på forslag af Kommissionen
- Iværksættertankegang i forbindelse med uddannelse og læring kan bidrage til at formidle Europa og bringe EU tættere på borgerne

1. Resumé af Kommissionens meddelelse

1.1 I februar 2005 foreslog Kommissionen, at der skulle sættes nyt skub i Lissabon-strategien ved at koncentrere EU's indsats om to hovedopgaver — skabelse af stærkere og varig vækst samt flere og bedre job. Det nye partnerskab for vækst og beskæftigelse understreger betydningen af at fremme iværksætterkulturen og skabe gunstigere betingelser for små og mellemstore virksomheder (SMV).

1.2 Det er nødvendigt, at der skabes et gunstigere samfundsklima for iværksættere, og der bør tages udgangspunkt i en integreret politik med henblik på ikke blot at ændre tankegangen, men også forbedre europæernes færdigheder og fjerne hindringerne for at etablere nye virksomheder, overdrage virksomheder og skabe vækst i virksomhederne.

1.3 Iværksætterånd er en vigtig kompetence for at sikre vækst, beskæftigelse og personlig tilfredsstillelse. Det erkendes, at iværksætterkompetencer tilegnes gennem livslang læring, og derfor sættes der i denne meddelelse fokus på uddannelserne på alle trin, fra primærundervisningen til universitetet, herunder også den erhvervsfaglige uddannelse på sekundærtrinnet (grundlæggende erhvervsuddannelse) og de videregående uddannelser på tekniske læreanstalter.

1.4 Tidligere har de formelle uddannelser i Europa ikke været befordrende for iværksætterkulturen eller tilskyndet til selvstændig virksomhed, og selv om der er adskillige initiativer på vej inden for iværksætteruddannelserne, ligger de ikke altid inden for faste rammer. Sigtet med Kommissionens forslag, der er baseret på dokumentation og eksempler på god praksis, er at bidrage til formulering af en mere systematisk tilgang til iværksætteruddannelser og øge uddannelsens rolle i skabelsen af en mere iværksætterorienteret kultur i de europæiske samfund. Denne indsats skal for størstedelens vedkommende ydes på nationalt eller lokalt plan.

1.5 Meddelelsen skal være en reference ved gennemgangen af, hvor store fremskridt der gøres i fastlæggelsen af politikker, navnlig i forbindelse med Lissabon-rapporterne, som medlemsstaterne skal forelægge i henhold til de integrerede retningslinjer for vækst og beskæftigelse.

2. EØSU's generelle bemærkninger

2.1 EØSU hilser Kommissionens forslag velkommen. Der er vigtigt at skabe øget iværksætteraktivitet for at styrke den økonomiske vækst, som er nødvendig for at bevare den europæiske samfundsmodel og sikre Lissabon-strategiens succes. Europa har behov for flere iværksættere med de færdigheder, der er relevante for at kunne konkurrere effektivt på markederne. Som Kommissionen erkender, er fordelene ved iværksætteruddannelsen ikke begrænset til etablering af flere nye virksomheder, nyskabende tiltag og skabelse af nye arbejdspladser. En iværksættertankegang bør ses som en grundlæggende færdighed og en karrieremulighed såvel som et vigtigt led i den personlige udvikling. En sådan tankegang fremmer kreativiteten, innovationsevnen og selvtiliden ved at udvikle den enkeltes evne til at tage initiativ og håndtere nederlag. Det drejer sig ikke kun om, at den enkelte lærer at være forretningsmand eller -kvinde, men om at fremelske en iværksættermentalitet. Iværksætteruddannelse kan også gøre arbejdstagerne mere bevidste om deres arbejdssituation og mere tilbøjelige til at udnytte de muligheder, der byder sig. Iværksætterånd er enden til at føre idéer ud i livet ⁽¹⁾.

2.2 EØSU støtter fuldt ud idéen om, at en ændret tankegang eller holdning er helt afgørende, hvis man vil opnå en stigning i antallet af iværksættere, og at udviklingen skal påbegyndes i en tidlig alder. Iværksættertankegangen bør også ses som en livslang læringsproces, der starter i grundskolen. Her lægges grundlaget for konkrete iværksætterfærdigheder ud over de almene kundskaber og færdigheder, der erhverves inden for rammerne af den formelle uddannelse. Der opmuntres til kreativitet, initiativ og en proaktiv holdning, der fremmer lysten til at lære, opdage nye ting osv. Dette kan øge fleksibiliteten i forskellige stadier af den enkeltes liv og dermed bidrage til at gøre det lettere for kvinder og mænd at kombinere arbejde og familieliv. Der må tages hensyn til familiernes rolle og deres holdning til iværksætteri.

2.3 Udvalget støtter konklusionerne fra forårstopmødet ⁽²⁾. Det Europæiske Råd understreger behovet for at skabe et positivt iværksætterklima overalt og opfordrer medlemsstaterne til at styrke deres respektive foranstaltninger, bl.a. ved hjælp af iværksætteruddannelse og -læring. Foranstaltninger, der tager sigte på at forbedre erhvervs-klimaet for SMV af alle typer og størrelser og tilskynde flere mennesker, navnlig kvinder og unge, til at blive iværksættere, bør eksplicit nævnes i de nationale reformprogrammer og i rapporterne.

2.4 Udvalget bifalder forslaget om oprettelse af kvikskrænker, der skal gøre det muligt på en hurtig og enkel måde at stifte virksomheder. Dette er vigtigt for den generelle vækst og for jobskabelsen. Som EØSU allerede har påpeget, er hindringerne for iværksætteri før og efter etableringsprocessen imidlertid

langt større end hidtil antaget. Hvis der fokuseres for meget på en hurtig virksomhedsregistrering, kan man utilsigtet begrænse muligheden for en passende periode med research, planlægning, kapacitetsopbygning og generel overvejelse, før en iværksætter springer ud i at starte en ny virksomhed op ⁽³⁾. EØSU gentager, at det i den forbindelse ikke kun drejer sig om etablering, men også om overdragelse af virksomheder.

2.5 I tidligere udtalelser har udvalget behandlet lovgivningsmæssige, skattemæssige og finansielle spørgsmål, som alle påvirker iværksætterkulturen ⁽⁴⁾.

2.6 Udvalget bifalder og støtter meddelelsens forslag og henstillinger, men ønsker at fremsætte følgende bemærkninger:

3. EØSU's særlige bemærkninger

3.1 Iværksættertankegang i forbindelse med uddannelse

3.1.1 At opnå en iværksættertankegang er en livslang læringsproces, som skal indledes i en tidlig alder og bør løbe som en »rød tråd« gennem hele uddannelsessystemet. Undervisningen på de primære, sekundære såvel som de videregående uddannelsesstrin bør danne et bedre grundlag for erhvervelse af kompetencer og færdigheder, der senere gør det muligt at udvikle selvstændighed og iværksætterholdninger. En dybtgående uddannelse af god kvalitet baner vejen for en effektiv og specialiseret iværksætteruddannelse. En undersøgelse for nylig ⁽⁵⁾ viser, at iværksætteruddannelsesprogrammer spiller en central rolle i indsatsen for at tilskynde unge til at se en fremtidsmulighed i en karriere som selvstændig erhvervsdrivende. Disse programmer har også vist sig at forbedre de studerendes problemløsningssevner, udvikle deres selvtilid og lært dem værdien af samarbejde og teamwork. Iværksætteruddannelse indebærer aktiv deltagelse i undervisningen og ikke blot passiv tilegnelse af kundskaber. En undersøgelse foretaget af Lund Universitet ⁽⁶⁾ viser, at iværksætterfærdigheder først og fremmest læres gennem erhvervs erfaring og -praksis og absolut ikke kun gennem den formelle uddannelse.

3.1.2 Udvikling af en iværksættertankegang er vigtigt både i de teoretiske og erhvervsforberedende sekundære og videregående uddannelser og kan have en yderligere positiv indvirkning ved at skærpe interessen for forskellige uddannelsesformer.

⁽³⁾ EØSU's udtalelse om »Grønbog — En iværksætterkultur i Europa« (ordfører: Ben Butters) (EUT C 10, s. 58, 14.1.2004).

⁽⁴⁾ EØSU's udtalelse om »Meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget — Handlingsplan: Den europæiske dagsorden for iværksætterkultur« (ordfører: Ben Butters) — (EUT C 74, s. 1, 23.3.2005) og EØSU's udtalelse om Grønbog — »En iværksætterkultur i Europa« (ordfører: Ben Butters) — (EUT C 10, s. 58, 14.1.2004).

⁽⁵⁾ *Enterprise 2010 the next generation*, undersøgelse foretaget af *Junior Achievement Young Enterprise*, september 2005.

⁽⁶⁾ »*Entrepreneurship, Career Experience and Learning — Developing our Understanding of Entrepreneurship as an Experiential Learning Process*« afhandling af Diamanto Politis i 2005, det økonomiske fakultet ved Lund Universitet.

⁽¹⁾ KOM(2005) 548 endelig — Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets henstilling om nøglekompetencer for livslang læring.

⁽²⁾ Det Europæiske Råds møde den 23.-24. marts 2006 — Formandskabets konklusioner.

I den sammenhæng bemærker EØSU, at der ved udarbejdelsen af uddannelsesprogrammer bør tages hensyn til de forskellige former for virksomhedskultur, der findes.

3.1.3 Det er bl.a. vigtigt på det rigtige tidspunkt at skabe konkrete kontakter mellem skoler, virksomheder, staten, de berørte myndigheder og lokalsamfundet. Uddannelsesforvaltningerne og iværksætterne bør samarbejde om udvikling af den bedst mulige uddannelse. Arbejdsgiverne og arbejdstagerne bør være synlige og på passende vis tage del i uddannelsen. EØSU mener som Kommissionen, at det er vigtigt klart at henvise til betydningen af iværksætteri, og at det bør indgå som en naturlig del af læreplanerne. Det bør ledsages af passende gennemførelsesforanstaltninger. Iværksætteriets horisontale karakter kræver tæt samarbejde mellem alle berørte ministerier (uddannelse/industri/økonomi), så der sikres en koordineret tilgang.

3.1.4 Forskellige nationale og lokale initiativer samt udveksling af god praksis bør støttes. Det organiserede civilsamfund (herunder arbejdsmarkedets parter, familieorganisationer etc.) bør høres i denne forbindelse.

3.1.5 Lærerne må have fuld støtte i denne proces. De bør i tilstrækkelig grad bevidstgøres om fordelene ved iværksætteruddannelse og vises metoder til gennemførelse af sådanne programmer. Disse bør indledes på de primære undervisningstrin. I den forbindelse er det vigtigt, at skolerne ikke kun besidder menneskelige og finansielle ressourcer, men også tilstrækkelig manøvre frihed til at kunne gennemføre denne opgave på lige fod med deres andre opgaver. Det er vigtigt, at lærerne forstår, at en komplet uddannelse af deres elever nødvendigvis må omfatte elementer såsom selvstændighed, nysgerrighed og kritisk sans, som kan stimulere eleverne i deres udvikling og udstyre dem med iværksætterfærdigheder. Lærerne må støttes heri og bevidstgøres om, at en sådan undervisning også for dem er en personlig berigelse.

3.1.6 EØSU beklager, at kvindeperspektivet, som nævnes i indledningen, ikke behandles yderligere i meddelelsen. Der er lige så mange piger som drenge, i nogle lande endda flere piger, som er med i minivirksomheder på skolernes sekundærtrin. Alligevel viser undersøgelser⁽⁷⁾, at det oftere er mænd end kvinder, som stifter og ejer virksomheder, og at mænd har større tillid til deres iværksætterfærdigheder. Dette fænomen bør undersøges nærmere og gælder uddannelsessystemet i almindelighed.

3.1.7 Handicappede bør have de samme muligheder som andre for at blive iværksættere. Der bør tages hensyn hertil i forbindelse med iværksætteruddannelse og -læring, og den berørte person bør modtage den nødvendige støtte. De relevante europæiske, nationale og lokale handicaporganisationer bør deltage i denne proces.

⁽⁷⁾ Global Entrepreneurship Monitor 2005, sammenfattende rapport.

3.2 Spredning af god praksis og opfølgning

3.2.1 Kommissionens meddelelse kortlægger og samler det, der allerede er gjort, på basis af god praksis. Der bør nu sættes fokus på, hvordan disse konklusioner, forslag og henstillinger fortsat kan føres ud i livet og udbredes yderligere.

3.3 Spredning af god praksis

3.3.1 EØSU ved, at der i medlemsstaterne findes et meget stort antal eksempler på læreplaner, som er berigede med temaer og aktiviteter, der er rettet mod udviklingen af de færdigheder, som en fremtidig iværksætter nødvendigvis må være i besiddelse af. Det vil gerne føje endnu et eksempel til dem, der allerede er nævnt i meddelelsen. Offentlige myndigheder såvel som private aktører er involveret i iværksætteruddannelser. Det må undersøges, om denne type projekter er effektive, og om de kan indføres mere generelt, i lighed med den model, der går under navnet »iværksættertrappen«⁽⁸⁾. Denne model omfatter en række forskellige trin lige fra undervisning på primærniveau til forskerniveau og har vist sig at være en effektiv metode til indførelse af iværksætterundervisning på et tidligt stadium i en persons uddannelse og fortsætte denne undervisning gennem hele den resterende del af uddannelsesforløbet.

- 7-åriges »geniale idéer« fører til enkle og praktiske innovationer
- 15-årige: virksomheder, organisationer og myndigheder informerer og deltager aktivt i skolerne
- 18-årige: bliver unge iværksættere og etablerer minivirksomheder
- Videregående uddannelser: særlige iværksætterfakulteter og -programmer

3.3.2 Det er vigtigt at oprette et forum for god praksis. De initiativer, der allerede er taget for at identificere og udveksle god praksis, bør videreudvikles i medlemsstaterne og koordineres af Kommissionen. De årlige konferencer, der afholdes inden for rammerne af det europæiske charter for små virksomheder, er et vigtigt led i denne proces. EØSU ser også frem til den konference, Kommissionen vil afholde i efteråret 2006 som opfølgning af meddelelsen om fremme af iværksættertankegangen. Udvalget opfordrer til, at alle berørte offentlige og private aktører inddrages i denne konference, og foreslår, at forskellige modeller, f.eks. »iværksættertrappen«, anvendes som casestudier. På dette forum er det vigtigt at drøfte succesfulde modeller, som allerede i grundskolen kan fremme skabelsen af (mentale, personlige) forudsætninger for fremtidige iværksætterfærdigheder, og som kan tilpasses andre medlemsstaters nationale kriterier og læreplaner. EØSU foreslår endvidere, at denne form for statuskonference bliver en årlig begivenhed, der giver mulighed for at vurdere gennemførelsen af Kommissionens henstillinger.

⁽⁸⁾ Indført af Svenskt Näringsliv.

3.3.3 I sin meddelelse drager Kommissionen sammenligninger med USA, som i højere grad end Europa tilskynder til iværksætteri. I en tidligere udtalelse har EØSU peget på, at der i Europa i forhold til USA er færre, der starter nye virksomheder op, og at der er betydeligt flere europæere, der foretrækker at være ansat frem for at være selvstændig. Mange iagttagere mener, at den europæiske samfundsmodel er én af hovedårsagerne til, at der i Europa er flere der foretrækker ansættelse. Det bør overvejes, a) om disse data alene er tilstrækkelige til at sammenligne aktiviteten EU-staterne imellem og i forhold til resten af verden, b) hvilke virkninger denne præference for at være ansat i forhold til at være selvstændig har, c) om dette er direkte forbundet med manglen på iværksætterdynamik i Europa, og d) om løsningerne er acceptable for det europæiske samfund⁽⁹⁾.

3.3.4 Iværksætteri er vigtigt for samfundet som helhed. Med henblik på at forbedre kendskabet til iværksætterkulturen og -tankegangen og øge forståelsen af iværksætteriets betydning for et lands generelle udvikling foreslår EØSU, at 2009 udråbes til Europæisk Iværksætterår. I den forbindelse konstaterer udvalget, at midtvejsrevisionen af en række relevante fællesskabsprogrammer vil finde sted i 2010. Der må skabes en positiv holdning i offentligheden til iværksætteri. Året ville også give lejlighed til at konsolidere og styrke eksisterende erfaringsudveksling. Et europæisk iværksætterår kunne bidrage til at formidle Europa og bringe EU tættere på borgerne.

3.3.5 Som udvalget allerede har understreget, spiller medierne en nøglerolle med hensyn til at formidle iværksætterkulturen og bibringe borgerne en forståelse af, hvordan erhvervslivet fungerer. Der er imidlertid en tendens til at lægge alt for meget vægt på store virksomheder og multinationale selskaber. Der bør fastlægges strategier til fremhævelse af

iværksætterens rolle med henblik på at synliggøre mindre virksomheder og mikrovirksomheder samt traditionelle og håndværksbaserede fag og aktiviteter⁽¹⁰⁾.

3.4 Opfølgning

3.4.1 Da uddannelse og læring hører til medlemsstaternes kompetenceområder, er spørgsmålet om opfølgning og gennemførelse af central betydning. EØSU konstaterer, at de tidligere evalueringsrapporter under charteret for små virksomheder er ved at blive erstattet af de generelle rapporter, der indføres som led i Lissabon-strategien (integrerede retningslinjer for vækst og beskæftigelse, retningslinje nr. 15). Udvalget mener imidlertid stadig, at der kan oprettes nationale resultat-tavler. Kommissionen bør fastsætte kvalitative og kvantitative mål for effektivt og på langt sigt at kunne vurdere fremskridtene under hensyntagen til nærhedsprincippet og de særlige forhold, der gør sig gældende i de enkelte lande. Forslagene i slutrapporten fra ekspertgruppen om iværksætteruddannelse er relevante⁽¹¹⁾.

3.4.2 Udvalget noterer, at en lang række af Fællesskabets uddannelsesprogrammer kunne bidrage finansielt til indsatsen for at fremme iværksætterånden, navnlig Erasmus- og Leonardo-programmerne, strukturfondene (herunder især Den Europæiske Socialfond) og det fremtidige rammeprogram for konkurrenceevne og innovation (CIP). Disse støttemuligheder synes imidlertid ikke at være koordineret. Der er behov for en sammenhængende strategi på EU-plan til fremme af iværksætterånden. Metoder og finansieringskilder må klart identificeres, og aktører på alle niveauer må informeres om de forskellige muligheder for fællesskabsfinansiering.

3.4.3 EØSU agter at følge op på det finske formandskabs prioriterede aktioner med henblik på at frigøre erhvervspotentiale, som Det Europæiske Råd har opfordret til⁽¹²⁾.

Bruxelles, den 6. juli 2006

Anne-Marie SIGMUND

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽⁹⁾ EØSU's udtalelse om »Grønbog — En iværksætterkultur i Europa« (ordfører: Ben Butters) — (EUT C 10, s. 58, 14.1.2004).

⁽¹⁰⁾ EØSU's udtalelse om »Grønbog — En iværksætterkultur i Europa« (ordfører: Ben Butters) — (EUT C 10, s. 58, 14.1.2004).

⁽¹¹⁾ Endelig rapport fra ekspertgruppen om iværksætteruddannelse — *Making progress in promoting entrepreneurial attitudes and skills through Primary and Secondary education* (At gøre fremskridt i styrkelsen af iværksætterholdninger og -færdigheder på de primære og sekundære uddannelsesstrin), afsluttet i februar 2004.

⁽¹²⁾ Det Europæiske Råds møde den 23.-24. marts 2006 — Formandskabets konklusioner.

BILAG 1

Nedenstående ændringsforslag blev forkastet under debatten, men fik over ¼ af de afgivne stemmer:

Hovedpunkterne i EØSU's udtalelse, 14. led

Ændres som følger:

~~Lancering af et »Europæisk Iværksætterår« på forslag af Kommissionen~~

Resultatet af afstemningen:

For: 48

Imod: 62

Hverken for eller imod: 15

Punkt 3.3.4

Ændres som følger:

Iværksætteri er vigtigt for samfundet som helhed. Med henblik på at forbedre kendskabet til iværksætterkulturen og -tankegangen og øge forståelsen af iværksætteriets betydning for et lands generelle udvikling opfordrer EØSU Kommissionen til at iværksætte passende foranstaltninger foreslår EØSU, at 2009 udråbes til Europæisk Iværksætterår. I den forbindelse konstaterer udvalget, at midtvejsrevisionen af en række relevante fællesskabsprogrammer vil finde sted i 2010, med henblik på at skabe ~~Der må skabes~~ en positiv holdning i offentligheden til iværksætteri samt ~~Året ville også give lejlighed til at konsolidere og styrke eksisterende erfaringsudveksling. Et europæisk iværksætterår kunne bidrage til at formidle Europa og bringe EU tættere på borgerne.~~

Resultatet af afstemningen:

For: 60

Imod: 73

Hverken for eller imod: 13.